

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztőségi szállás:
a szentegyház utcájában, Kendeffy-ház 487 számánál.
Kiadó hivatal:
Stein János könyvkereskedésében.

Előzetési díj:
Ervényedekint 3, félére 6 pfrt, külföldre érvényedekint 4 pfrt.
Megjelenik a K. Közlöny minden Kedden, Csütörtökön és Vasárnap.
Hirdetések minden egyes hirdetés után 10 pkr bérletdíj és minden négyhavas egy sor után számítandó 4 pkr beküldése mellett közzétételnek.

A lap szellemi érdekeit illető közlemények a szerkesztőséghez, az anyagi ügyeket tárgyzók u. n. előzetes, hirdetések, reclamatiók sat. a kiadó hivatalhoz utasítandók bérmentesítetten.

KÖZÖSSÉGEK.

III.

Ugy hiszem, gazdaságunk rendezhetése érdekében fontosvá válik minden felmerült nézet ezen közösségek minden nemei irányában, s lesz tán alkalom itt-ott minde-
nikre nézve igénytelen nézeteimet elmondani.

Legsürgősebbek azonban most az abszolút közösség kérdései, s ezek leginkább a magánosoknál megosztatlan erdei, és a közlegelők körül fordulnak elő.

Első s legfontosabb kérdésnek látom a közbirtokosi erdők s havasok felosztását, melyek főként a Székelyföldön s az ország délkeleti részein találhatók.

Az 1852 december 3-áról kiadott erdőtörvény, mely a jövő január 1-én kezdve lép életbe, s melyet kivonatban a lapok olvasóival kívántam ismertetni, az első szak-
1-ső §-ában az erdőket felosztja birtokdalmi, községi, és magánerdőkre. De ezen §-részletesen nincs elemezve, vagy azért, mert a tulajdonosság joga a jus privatum által mindenkire nézve biztosított, vagy azért, mert talán a törvényhozás nem is képzelte oly helyzetet, minő főként a Székelyföldön található, hol egész havasokat a helység birtokosai Isten számára vág-
tak, éltek, használtak a nélkül, hogy a fennebb idézett approbátalis törvényadta jogát egyetlen-egy is igénybe venni, s az erdőket felosztani sietett volna.

Amde ezen jogban nincs időérvülés, s habár alkotmányos formáink, sőt a mi több, jus privatumunk is lényeges változtatásokon ment át; a törvény csakis a jobbágybirtokra nézve, s ott is csak kárpótlás mellett, mondotta ki a birtoktulajdonosság átszállását.

Az ezen kérdésen kívül eső tulajdonokra nézve állandó kell a régi törvények szerinti jogilletőségnek mindaddig, míg az újabb törvény által el nem töröltetik.

Ebből az következik (s azért magyarázom, mert már akarják kérdés alá vonni), miszerint mindazon erdők, melyeket akár-melyik birtokos, a mikor nekik éppen úgy tetszett, juxta numerum antiquarum sessionum megosztathatott, oly tiszta magántulajdon, mint egy urodalom, melyet egész nemzetség megosztatlanul közösen használt.

Közösen használt magántulajdon az az egyesnek, melyet tőle senki el nem vehet, míg a tulajdon szentségét a törvények őrzik.

Következőleg az ily erdők, habár egész helység kebelében még ekkor meg nem osztattak a birtokosok közt, nem tekintethetnek se birtokdalmi, se községi, hanem csakis és tisztán magánerdőknek.

Ohajtandó lett volna, ha ezen abnormis magántulajdon-közösségre a törvényho-
zás nyilvánosan reflectált volna, s hogy azoknak mulhatlan és gyors felosztását ki-parancsolja, és a törvényes eljárást, az új politikai és törvényszéki szervezet rá-má-jába egy határozott szabállyal befoglalta volna.

Valóban ezen magántulajdon ily közössége, azon igen alapos és korszerű-sabályok mellett, melyek az említett új erdőtörvény tartalmát képezik, tovább fenn nem állhat, s emez intézkedéseknek logi-
kai következtetése az, hogy vagy természetesen minden ily erdőknél az osztályt gyorsan el kell dönteni, vagy pedig azok talán a törvényhozás által községi erdőknek tekintettek, miután igen sok helység előjárósága ezt a telekönnyű szerkesztésekor, az egyesek hire-tudta nélkül, és nyilvános jog sérelmére, olyannak adta fel.

A mi azonban ő, és el nem törölt törvény által, tetleges successioja volt vala-
kinek, mihelyt a törvényt érvényesíteni akarta; az tőle nem elutalajdonítható, követ-
kezőleg minden egyes birtokosnak ma is joga van az ily közösen használt erdőből tulajdonát kivenni, annak felosztását kö-vetelni.

Az a kérdés, és igen fontos kérdés, hogy osztályrészt minő törvényes kulcs-szerint követelheti?

Részemről azt hiszem, hogy midőn ezen kérdésben újabb szabály meghozva
nincs, tisztán a közosztályokról szóló ap-probátalis törvény alapján kell a megosztást követelni; úgy pedig, hogy az antiqua sessionok száma szerint adassék ki minden egyes tulajdonosnak birtoka.

Az 1854 jun. 21-i patens szól ugyan a birtokos és jobbágy közti erdők és köz-helyek megosztásáról, az előbbire bizo-
nyos hányadrész, az utóbbira az összes birtokterületet vévén fél részesedési kulcsul. És ez igen helyes, mert éppen ezekre nézve régi törvényeinkben nem volt intéz-
kedés, miből sejtethető, hogy ez utóbbi törvényeket avatott kezek fogalmazták, kik az általam tárgyalt természetű erdőkre nézve éppen azért hallgatnak, mert azokra tiszta törvény volt hozva.

Es így sehol a birtokosok közt osztatlan közös erdőről szó nem lévén, előttem természetesnek látszik, hogy azokra nézve az előbbi törvények vigora elismer-tetett.

Ebből foly, hogy miután az urbéri tör-vényszékekhez csak a földesur s jobbágy közti erdőügy van utasítva, az országos politikai hatóságokhoz pedig csak a köz-ségi erdők megosztása (lásd az új erdőtör-vény 21, 22 §-ait) tétellett át; a magán-
erdők, csak is úgy mint eddig, rendes tör-vény útján, az illető kerületi törvényszékek által oszthatók meg.

Jól tudom, hogy a törvényszékek ezen kérdéshez hozzá szólni szoktak, vár-ván az új erdőtörvény életbe lépésére és értelmezésére; miután azonban az erdő-törvény kiadatott, s abban az ily nem köz-ségi erdők, (mely utóbbiak falu-erdeje, vá-ros-erdeje alatt ismeretesek és eddig is az illető falunak vagy városnak jövedelmez-tek, az által kezeltettek), hanem magáno-sok által közre használt, s még

ugyan fel nem osztott, de érvényes tör-vények által bármikor feloszt-ható erdőről nincsen szó; azoknak tár-gyalása természetesen az eddigi rendes törvényszékek feladatává válik.

Miután ezt mi így és másként nem ér-teljük és nekünk birtokosoknak nincs sem-mi organumunk, melyen valamely itt-ott felmerült törvényes kérdés magyarázhatá-sáért folyamodjunk, egyetlen utat ajánlha-tok, bárha az nem kevés költségbe kerül: ajánlom, hogy az ily közösbirtokosok kérel-meket illető törvényszékekhez egyenesen
nyútsák be, hol vagy hozzá szólnak, vagy nem, első esetben a kétely el van enyész-ve; az utóbbi esetben pedig folyamodás útján ezen kérdés felhat a legfelsőbb li-gyelemig: minek folytán egy pót-tör-vénycikk, vagy pedig egy legfelsőbb bi-rósági törvény-magyarázás remélhető, mely ezen kérdés felett minket tisztába hoz.

Ezen kérdés azonban, legtörvényszé-
rubb alkalmazásában is, sokoldalúvá válik, azon viszony szerint a miat ily osztatlan erdők tisztán csak birtokosságból és job-bágyviszonyok alatt soha se állott vagy talán jobbágy- vagy helyeken állanak elő.

Az utóbbi esetben áll elő főként a fo-rum kérdésének kényessége. Szükséges te-hát általában erdő-birtoklásunk különféle kategóriáit jellemeznem, hogy nézeteim ezen kérdés tisztázására némi hatással le-hessenek.

Dózsa D.

BELFÖLDI LEVELEZÉS.

Nagy-Kőrös. (Történetiro-dalmi levelek II.) Olvastatok-e a „Bu-dapesti Szemle“ 1-ső füzetét? Megjele-nése Pesten az irodalmi, s művelt körök-ben ünnep volt.*) Nem nyilvánulhatott ugyan akképp a közvélemény itt, mint An-

*) Nem volt szerencsénk még látni. — Ismerted, kérünk, ezutánra is, jeles tolla-dal. Szerk,

Könyvismertetés.

Nádor-codex. A pesti egyetemi könyvtár
eredetiből, bevezetéssel és szótárral. Azon cs.
kir. egyetem megbízásából kiadta Toldy Fe-
rencz, a pesti egyetemi könyvtár igazgatója.
Budán, az egyet. bet. és költs. 1857. 4r. ösz-
szesen 273 l. Ára füzve 3 frt.

Rég hallgat az összes magyar időségi sajtó
— figyelemtelenség, közöny vagy szándékos
mellőzésből-e, nem merjük elhatározni, — a
jelen munkáról, mely saját nemében jelenség-
nek mondható. Jelenségnek; mert nyomdai ké-
születben csak a Szent-Erzsébet-legenda áll ed-
digelő fölött; de nyelvészeti s legendairadal-
mi tekintetben, csakugyan páratlan jelenség
nemzeti irodalmunkban: lehetetlen tehát nem
roszalnunk azon részvétlenséget, mit a fent
nevezett remek nyomdai termék iránt lapjaink
mind e mai napig tanúsítottak. Ilyetén szo-
moru tényállásban, szakismereteink gyengé-
ségének dacára is, teljes készséggel vállaljuk
el a nálunknál erősebbeknek való műismerete-
től komoly szerepet; mert, hogy még soká is-
meretlenül pihenjen a nagyobb részvét s me-
legbő pártfogásra érdemesült munka, azt nem
engedhetjük. E mellett mind az ünnepélyes al-
kalom, melyen az létrejött; mind a kiadónak,
ki a verejtékes munkában fáradozott, hazaszer-
tet tisztelt neve; mind végre azon tekintélyes
testület, melynek hódolatai záloga*), összeze-

sen követelik, hogy a csak kevesektől ismert
irodalmi becses termény közfigyelemben ré-
szeltessék.

Urunk ő Felsége kétszer részesíté Magyar-
hon iker fővárosát, Buda-Pestet, azon boldo-
gító szerencsében, hogy legmagasb személyét
falai közt üdvözölheté. A végtelen örömyit-
kozatok közt nem csekély szerep jutott az iker
főváros összes nyomdájának, melyek hódolatje-
lei közül kettő különösen magára a nem-
zet értelmiségének figyelmét: a) a Pozsonyi
Krónika*); b) az ismertetés alá fogott jelen
munka. Amaz a hazai historia, emez pedig a
magyarnyelv s műveltség-történelem szempont-
jából érdemel méltatást. Mindkettőért a fár-
adhatlan Toldynak tartozik a nemzet elismerés-
sel, hálával.

Az erd. kiadó tisztelt nevének említésénél
meg nem állhatjuk, hogy irodalmi nagyhatalú
működéseire, kitűzött tárgyunkkal kapcsola-
tosan, egy mélyebb pillantást ne vessünk.

Greguss Ágost volt nálunk első, ki Toldyt
találól, egyszersmind jellemzőleg, a magyar
nemzeti irodalom kincstárának nevezte.
Korunkban csakugyan ő azon egyetlen, ki iro-
dalmunk régi aknáiba legmélyebben hatott, s
azokból — mint szerencsés tapintatú kincstar-

Imp. Rex. Ap. serenissimae ejus conjux Elisabethae
Imp. Reginae patriam ejusque metropolim auspiciis praesentia sua illustrant, initio mensis Maii a. MDCCCLVII.
cultus sui homagialis monumentum esse voluit fidelissi-
ma scient-universitas II. Pestensis.

*) Chronicon Hungarorum Posoniense, e cod. ms.
chartaceo capituli Poson. nunc primum editum, quo
faustum augustissimae Imperatoris et Regis Apostolici
Francisci Josephi I. in regni metropolim adventum die
V. Junii MDCCCLII. celebrant bibliotheca et typogra-
phum reg. univ. Hungariae. — Budae, typis et
sumptibus ejusdem universitatis. MDCCCLII. Fol.

tó — a legbecsesb nyelvemlékeket s irodalmi
ismeretlen vagy rég felejtett hagyományokat
hozza napfényre, a nyelvtekészeti németes
eszközlésére, s a mult korok irodalmi álla-
potainak biztos kijelölésére. — Először is remek
szerkesztetű vezérkönyvet nyújtott irodalmunk
történetének alapos tanulmányozásához. Ezt
követte csak hamar „A magyar költészet törté-
nete“ (Két kötet. Pest. 1854. Sr.). Továbbá, né-
mely önálló művek vagy független szakaszok
kiadásai által egyes időszakok irányzatát vagy
nyelvfejtkezéseit szemléltet állapította meg.
Míg más nyomdai kiadásai által az újabb kor
termékeit s törekvéseit hozta multigyekezetekkel
kapcsolatba. Ide irányuló becses nyomtatványai
ezek: a) „Alexandriai szent Katalin verses le-
gendája.“ (Pest. 1855. 12r.); b) „Immaculata. A
rég magyar anyaszentegyház hét beszédében.“
(Pest. 1855. Sr.); c) „Régi magyar Passio raj-
zokkal.“ (Pest. 1856. Sr.); d) „A magyarnyelv
és irodalom kézikönyve a molnácsi vészről a
legújabb időig.“ (Két kötet. Pest. 1855. és 1857.
n. Sr.); e) Példatár a magyar nemz. irodalom
történetéhez; f) „Magyar Chrestomathia.“ (Két
folyam. Pest. 1853. Sr.); g) „Gaal György Ma-
gyar Népmese-gyűjteménye.“ (Két kötet. Pest.
1857. Sr.); h) „Újabb nemzeti könyvtár.“ (Há-
rom folyam. Pesten. 1852. n. 4r.) — Ezeket
kívül közel kilátásba vannak téve: a) Az ő ma-
gyar legendák gyűjteményének I. és V-d. köte-
te; b) A XVI-d. századbeli prózáiról I. köte-
te (Pesti Gábor meséi 1536-ból s némely morali-
sták), melyek már nyomtatva vannak, csak a be-
vezetések és glossariumok hiányzanak még; c) e
napokban be lesz fejezve Gaal meséinek II-d.
köte- is; d) munkába véve a magyar nemz. iro-
dalom történetének folytatásáig új s legújabb
kora. Tervben egy kimerítő, nagyterjedelmű
hazai általános irodalom- és nemzeti műveltség-
történet, ó-magyar nyelvtan és ó-magyar szó-

tár. Ezekkel a munkás élet leggyümölcsözőbb
szakasza befejezve.

Ezen, munkásságban páratlan, kitartásban
csüggedetlen, tárgyválasztásban biztos tapin-
tatú, szándékeltetésben szeplőtlen lelkű, s
végrehatásban szerencsés egyéniségnek fon-
tos irodalmi művelei előtt szándékosan szem-
met hunyint, adományait számba se venni vagy
hideg közönyvel fogadni, közönytárgy; minek
látásán a gyengék tétozani, a jók ingadozni
kezdenek, a böcs pedig lelkében rendül meg.
A Nádor-codex sorsa kiáltólag bizonyítja,
mekkora figyelem s részvét fogadja mindazon
irodalmi terméket, mely nem regény, versfü-
zér vagy képes vállalat. Isten könyöröljön raj-
tuk; de a szíverjesztő, szemkapráztató ol-
vasmányok mohó vágya, a komoly műveknek
pedig nehéz emésztése, igen elgyengült élet-
művezt körjele. Pedig ábrándozunk bár hogy,
szónokoljunk mennydörgőleg irodalmi fejlődé-
sünk gyors előhaladása mellett: míg a jók java
is ily általános közönyvel találkozik, addig
nagyon távol van tőlünk a diadal fényes na-
pala; azt nem is érintve, hogy a nemzet szel-
lemi előhaladása csak akkor nyer szilárd alapot
s egyedül akkor biztos, ha a pályán a mult ko-
rok irodalmi törekvéseinek helyes felfogása,
tiszta áttértése szolgál vezérszövevényül. E né-
zet vezeti a munkás Toldyt; azért jó szándé-
ka, irodalmi üdvös törekvései iránt érzékelle-
nek nem lehetünk, ha szellemi előhaladásunk
s általa nemzeti létünk egyetlen s legfőbb
életügyét, fenmaradásunk kellő biztosítását,
megtartását nem akarjuk. Különbös is régi vé-
rsajátagsága az a magyarnak, buzgó kegyelettel
viselkedni mindaziránt, mi őt nagy őseire em-
lékezteti. Ily szép emléklapok leltára a Nádor-
codex, melyek most derülnek, annyi évszáz-
ad után, először napfényre: méltók tehát,

*) Codex Tractatum SS. et Legendarum vetero-
hungaricus, e bibliotheca c. r. scient. univ. Pestensis
nunc primum editus. Quem ea occasione, dum augu-
stissimus ac potentissimus princeps, Franciscus Jos. I.

glában a Macaulay története megjelenésekor: a parlament elnapolása által; de bár-hova mentél, salonokban úgy, mint az írók gyűlhelyein e kérdéssel fogadták: olvas-tad-e a Budapesti Szemlé-t? külsőségekre nem adok sokat. De jól esett tudni, hogy e vállalat megjelenése előtt zajt ütött. s hogy megjelenésekor közvélemény nyilatkozott mellette. Nálunk nem kis fontossá-gu dolog, ha egy vállalatról azt mondhat-juk: kitűnően és solidul van szerkesztve. A sok szerkesztő között a talányomó nagy rész hír bizonyos routinnal. Egyik a haza örökös emlegetése által hat. A másik közönséges csemegékkel tartja, s gyengéit kiismerve mindig annak hizeleg. Olyan is van, ki olesón árulja holmait, fele áron, egy negyed áron: mint az Ausverkauf-foknál szokás. Nehány fillér nem a vil-lág olyan ember előtt, ki azzal hazafatá-zást vél teljesíteni. Szóval olvasók szapo-rodnak, szerkesztők szaporodnak. De ezek egy elvnek kivételével, egy eszmé-nek felállításával ritkán törődtek. Az ügyes szerkesztők közt alig van lelkiismeretes szerkesztő. Tudnak közönséget teremteni, de egy irodalmi elvet képviselni, alig ké-pesek. Bizalmas a körben közönséget vá-dolják, mely a felületest kedveli, s az írókat, kik e gyengéjének hódolnak. Azt hitte volna az ember, hogy egy komoly irányú vállalat kiállítását nálunk lehetetlen. Jó, hogy Csengery vállalatával fellépett. Jó, hogy a közönség ezt lelkesedéssel (lega-lább nagyobb, s őszintébbel mint a jour-nalística egy része) fogadta. Most utalhatunk rájuk. Közlebből Pesten létem alkalmával volt alkalmam Csengery szerkesz-tői tárczájába pillantani. A mit abban lát-tam, meglepett, minden reményemet felül-multa. Hosszas időre el van látva dolgozo-tokkal. Nem kénytelen füzetről - füzetre szerkeszteni. Szemléje a tudományosság minden ágát képviselheti, képes irodalmi elvet képviselni, s füzetei sohase lesz-nek egyoldalúak. Elveinek megfelelőleg szerkeszthet, s nem kénytelen össze-vissza-hányui a dolgozatokat. Iróinkon se mu-lík semmi. A mit nála láttam az mind a tu-dományosság színvonalán áll, mind élvez-hetőleg van feldolgozva. Földieim! erdélyi magyarok! én tudom, ti nem fogtok hátra maradni e vállalat pártfogásában!

Ez első füzete tartalmát teszik: Hunya-di János emlékezete Szávától, mely álnév alatt egy elegans tollu, s már ré-góta hallgatott íróra ismerünk. Nagy Frid-rik Macaulay-tól, teljesen méltó mű a nagy-történet-íróhoz, szabatos és gondos ma-gyarítással. Afrikai felfedezések Hunfalvi Jánostól. A magyar Scott Wal-ternek, Keménynek, megkezdett regénye,

melynek alapeszméje az irodalomunkban még fel nem használt Verancsicsból van véve. Gyulainak egy a nemzeti-színház-ról, s dráma-irodalmunkról irt cikke, egy bevezető tájékozás, melyről még Szig-ligeti is elismerte, hogy megérdemli a két-szeri tájékozást, s mely mutatja, hogy mily alapos dolgokat várhatnak e téren e füzetek olvasói Gyulától. Politikai szemle Keménytől, s apróbb könyvismeretese Szalay László, a szerkesztő és Szabótól. E füzet tehát propylaeuma egy nagy mun-kának, mely évekig fog tartani, melyet egy egyszerű irodalmi tervnek, melynek kivitele bizonynyal évekig fog tartani, s midőn földieim pártfogástokba ajánlom: leginkább magatok érdekében teszem. E vállalat jövője biztosítva van; de nagy él-veteltől fosztja meg magát az, ki nem ol-vassa.

Azon munkák közt, melyeket a Szem-le előre hirdet, van Verancsics Antal je-lentése, Szalay Lászlótól. Talán elég az író nevét megemlíteni, mint a munka jó-ságának garantiáját. Bizonynyal fogja érde-kelni a történet-kedvelőket, azon hír, hogy ama nagy embernek munkáit a tudósársá-ság 3 kötetben sajtó alá adta, s hihetőleg jellemzésével egy időben fog megjelenni. Ez Erdély történetére nézve különös fon-tosságu hír. Istvánffy és Forgács egyol-dalu pártszínezettel vitt, s legfőbbnyire rész-rehajtó munkái ellenében, jövőre lega-lább mérlegbe vethetjük e nagy államfé-fi jellemzését János királyról, s tudósításait pártja törekvéséről. Mert éppen ő volt sok oly gyanúsításnak kitéve az ellenfél által, sok oly váddal illetve, melyek a legtöbb történet-írók tévura tudak vezetni, s bi-zonyos közvéleményt támasztának ellene.

A közvéleménynek félrevezetése pe-dig mindenkoron sajnos a történet-írásban. Ha megvesztegettetik, hova lesz joga, melylyel a multnak bírja? S e megveszte-getés, fájdalom, korunkban nagyobb mér-tékben létezik, mint bármely forumnál, hol szigorú rendszabályok s büntetések ellensúlyozzák. A morális büntetés, mi el-lensúlyozhatná, a kritika, nálunk alig léte-zik. Erdély történetét illetőleg pedig nincs. S istenem! minő hamis nézetek, minő egy-oldalu dolgok kapnak lábra. Avagy, ki az közöletet, ki csak egy párt is rendre uta-sított volna, midőn Erdély történetének egyik vagy másik fazisát bemocskolni tö-rekedett? Ki vetette közöletet szemére Schulernek, hogy megírta Erdély iro-dalom-történetét a nélkül, hogy fogalma lett volna róla, mi az? hogy german iránynyal vádolta a magyar írókat, hogy mivelés-günk gyökereit német földön kereste? Ki vetette szemére, hogy munkájában oly

hibákat követett el, miket nem tudni szé-gyen, s olyakat beszél, melyeket kimon-dani bűn? Avagy nem vették-e észre, hogy Béla notáriusát erdélyinek, s roz-szirben álló korregény-írónak mondja, mint-ha fogadott szolgálja volna Dümmlernek? nem tűnt fel, hogy szerinte a budai Soda-litást Celtes alapította? hogy szerinte a Pi-sok a Szapolyai korában virágoztak? hogy ő Oláhnak Chroniconját „memoireenartige Geschichte“-nek tartja, hogy szerinte Gismunda az első erdélyi verses-regény, s nem tudja, hogy Bojti ki van nyomva?

Ohajtánám, ha ti nagyobb figyelem-mel, s kevesebb elnézéssel kíséritek az erdélyi napi sajtót.

Levelemet egy magamat érdeklő do-loggal zárom be. A Történeti emlé-kek a magyar nép községi s magán életéből 2-ik, s 3-ik kötete nem sokára sajtó alá megy. A 2-ikat Lu-gossy s Szilágyi István urak, a 3-ikat Szabó Károly, és én adjuk ki. Különösen dr. Ötvös Ágoston szolgált becses adalé-kokkal, ezek közt a Mihelyes naplójával a József császár korából (1764—1794-ig). De e fáradhatatlan szorgalmu buvárunknak más hasonló becses közleményeit is bi-rom. Közlebből többet e vállalatról. Most néhány sornyit tért kérek egy mutatványnak a Szakál Ferencz naplóval, melyet e lap olvasóival a jelen év elején (31 és 32 szám) Szabó Károly ismertetett.

Szilágyi Sándor.

M. Óvárótt, 16. nov. 1857. — T. cz. Szerkesztő ur! Beccses engedelmeiből bátor vagyok soraim folytatni, megemlit-vén, hogy tanodánk hibásan nyomtatott nevei így igazítandók ki: Dr. Pabst (mint a program is mutatja), Reitlechner, Hecke. Mint mult havi tudósításomban említém, a gazdasági tanfolyam m. hó 20-ka óta rendes folyamatban van.

Mostanig 64-en iratták, mint új hall-gatók, be mugokat: a névjegyzék majdan kinyomadik, miből is általánosan közlen-dem, hogy mely országokból és hányan vannak özvesen a gazdasági ifjak.

Az utóvizsgák f. hó 19-től 22-ig tar-tatnak, hol is a m. iskolai félévben 2-dik

*) Csenedesen, barátom! lapjaink sohase mu-laszták Erdély tudományos igyekezeit figye-llemmel kísérni. „Schuler“, „Kurzer Ueberblick“-jét lapjaink egyik munkatársa, mint szakem-ber, annak idejében ismertette (olv. Kol. Közl. 1857. 34. és 35. szám.). A tárgyak közelben más alakban mutatkoznak, mint a nagy távolban. Anonymus a historia critica megoldott kérdé-sei közé tartozik. Ha megolvad az egész is-mertetést, beláthatod, hogy írójának nem volt szándéka kicsiségekkel bibelődni; hisz kimond-ját: „Ubi plura nitent, non ego paucis offendar maculis.“ Ennyit invectivára. Szerk.

osztályt nyertek, bizonyítványukat kijavít-ják, ezek azonban, intézetünk dicséretére legyen mondván, igen kevesen vannak; mi-után illő is, hogy, mint érett ifjak, az időt, pályájok e kiképző szakát, a legjobban hasz-nálják föl.

Mi pedig a jelen iskolai év tanórát il-leti, a mit minden ifju (vulgo gyakornok) nyomtatásban kap, következő:

1-ső éveseké a) tanórák: általános marhatenyésztés és juhtenyésztés, heten-kint 3 óra; általános növénytenyésztés 4 óra; természet- és vegytan 5 óra; ásvány-tan- és földisme. 3 óra; fűvészeti bevezet-és 2 óra; számtan 4 óra.

b) Gyakorlati mutatás: (Demonstra-tion). Általános marha, s juhtenyésztés, 2 óra; s általános növény-tenyésztés (vál-tozatva) 4 óra.

M. J. Hogy az általános marhatenyésztés végeztével kezdődik csak is a juhtenyész-tés, valamint a természettan végezte után, (december végén vizsga tartatván) az általános életművelten vegytan. A tanodák közöl pedig csak is a számtantól mentik föl a már jó bizonyítvánnyal bírókat.

2-dik éveseké a) tanórák hetenkint: bonczan 4 óra; erdőszet 2 óra; kézműtan 3 óra; üzlettan 4 óra; építészet 4 óra; lö-tenyésztés 2 óra; s ennek végeztével ser-tésenyész és 2 óra, bortenyésztés 1 óra.

b) Gyakorlati mutatás: Bonczan 2 óra, erdőszettan 3 óra, kézműtan 3 óra, bor és gyümölcs, tenyésztés 2 óra; vegyszeti ki-sé éretek 2 óra; kézműtanörtekek 4 óra.

M. J. Az építészetből gyakorlati mu-tatások a jövő nyáron tartatnak.

A tanórák közöl csak az építészetiek m kötelezettek.

Midőn bor és gyümölcs-tenyésztésből az időjárás vagy szak miatt mutatás nem lehet, tanóra tartatlik.

Közös. — Rajzból, mely nem kötelezett, hetenkint, gazdasági eszközök és gé-pepek mintái, után 4 óra.

Ezen kívül olykor kirándulások tétel-nek, pl. mosonyi gazdasági gépraktár-ba; igazgató s Krausz urnak, valamint kocsin (vagy szánon) szt miklósi fő-hercegi czukor-gyárba, s a Wittmanns-hof és kazimiri főhercegi és csunyi (gr. zichy-féle) birtanyáihoz.

Szabad bejáratuk van pedig a gyakor-nokoknak mindig a kézmű s vegytan dol-gozó termekbe, főhercegi istállóba, csü-rök cséplőmühelyeibe, fűgi viz- és gőzma-lomba sat.

Nagyobbserű kirándulások egy-egy napra gyakorta, s egy hétre egyszer a nyá-ri félévben fordulnak elő.

Rebesgetik, hogy intézetünket egye-temmé emelnék, mely 3 évig tartó tanfo-

hogyan ez ősi öröklyekkel a hű utódok megis-merkedjenek.

A kiváló műgonddal összeállított s felvilá-gosító jegyzetekkel ellátott terjedelmes munka, tizenkilencet szakban (8) öt fejezetre (I—V), s függelékül egy szótárra oszlik. — Az I. Fej. a Nádor-codex általános ismertetése foglalta-tik (3—8. l.) A II. Fej. tárgyai: a) Az áldozás-ról tanítások; b) a „Bünek zsoldja“ (8—12. l.) A III. Fej. alkatrészei: a) a Passió; b) Kettős elmélkedés a világi dolgok állhatatlanságáról, s a gonoszok veszedelméről (17—19. l.); c) „Mária siralma“ (19—22. l.) A IV. Fej. fogla-latát legedák teszik, szám szerint kilencz (22—45. l.). Az V. Fej. tartalma: a) A szizek-nem koronája; b) Bünlajstrom; c) Három szent-ének (45—49. l.). Végül áll (3—39. l.) az el-a-vult szók, formák és beszédmodok tára. (Szótár.)

E rövidke foglalatból is értheti a t. olvasó, hogy a jelen mű tartalmilag vallásos szellemű, a középkor magyar szelletszínének szemléldő és buzgalmi szellemirányát kifejező s annak szolgáló: mirenézve, a kor nyelvének jellege mellett, a hit-erkölcsi életet élesen jellemző egyszersmind; emelőlgyva a régi korok nyelv és műveltség-állapotjainak tanulmányozója előtt kettős érdek s beccsel bír. — Ez és ily nemű művek, nyomatványok vagy hiteles kéziratok régi irodalmunk, nyelv és műveltség-történel-münk egyes időszakaszainak alapos fejtegetés-ben fontos szolgálatot tesznek: honnét iro-dalomtörténet-tanórák, régiségbúvárak s által-ban tanítványok könyvtáraiból nem hiányo-zhatnak a nélkül, hogy a tárgyalások meneté-ben lézagok ne mutatkozzanak.

E vegyes, és részben aggr-regi tartalmu nyelvemlék, mely egészben először most lát világot, néhai Winkler Mihály pécsi kanonok ajándékából, (1804. óta) a pesti egyetemi könyv-

tár egyik dísz. Anyaga finom szövétű, erős és kellemes férségsű papíros. A betűk jellege kerekbe átmenő újot. Alakja kis nyolczszögű. Az ónnali lapozás 706. lapot mutat. Iratási éve 1508; tehát a kézirat középkori irodalomunk harmad k időszakába (Mátyás és a Jagellók ko-ra) szolgál vissza. Másolója — mert a vegyes tartalmu kézirat nagyobb részt aggr-regi nyelv szövegét tükrözi vissza, — ismeretlen. A más-solón kívül még négy külön kéz nyomai tűn-nek fel a javításokon s bepótlások közben ejtett hibákon s egyéb gyarlóságokon. E kézirat péld-dány, kétszázötven kezdett óta, a sz. Ferencz szerzetbeli klarissza-szüzek budai klastromáé volt, kik a mohácsi vészkor Pozsonyba futván, könyvtárukat is oda mentették. Első ismertette közölünk a nagy tudományu Horvát István (Tudom. Gyűjt. 1835. Sr. VII-d. v. júliusi köt. 84—92. l.), ki hasonmása mellett, belőle mu-tatványszakaszokat is adott. Utána első 55. le-vetel, a Guarj-codex elébe tűzve, Döbrenté Gábor adta ki (a Régi M. Nyelveml. IV. kötetében.) Később az egész codex József ná-dor felszázados kormányá halás emlékeztetére a magyar kir. egyetem részéről, a nemes ízlésű Toldy gondjai alatt nyomtatott ki ékes fractur betűkkel; — innét a Nádor-codex nevezet. Végre, minden oldalul alapos tárgyszeret-tel tanúsító tudományos bevezetéssel s hason-mással ellátva (33—49. l.) ugyancsak a derék Toldy-nak szűnni nem tudó munkásságától ve-szi az érdekes egész régi magyar nyelvemlékét a nemzet.

A terjedelmes műnek mind tudományos ol-dalai, mind nyomdai remek-kivitele egyiránt jelesek s figyelemgerjesztők, egyszersmind méltó-tá teszik az egészet, mint erős tárgysime-ret és szigorú bírálattal átbúvárolt s kitűnő mű-gonddal összeállított irodalmi terményt, hogy a komoly tudományok s régi magyar nyelvem-

lékek buzgó barátja birtokába ejtse; különösen pedig szakembereink: a magyarnyelv s iro-dalomtörténet tanárai, ifjusági, gymnasiumi s ál-talában közkönyvtárak ne nélkülözzék.

A Bevezetés a nagyszorgalmu kiadónak fel-tűnőleg fényes érdeme. Ennek minden lapja a szaktudást, a finomságáról rég jól ismert ízlés emberét, az éles látásu, avatott nyelvűbűvált, s a dőlhetlen ítéletű, egyszerűsággal s szigoru műbírói ragyogólag tanúsítja. Mi a „Szent Zsófia asszony elete“ feliratu szakaszra vonatkozó kitűnő műbecsű commentárjaért, a szó igaz értelmében, megbámultuk. Első pillantra nem foghatók fel, miként bírhat egy lai-kus ily alaposssággal, ennyi körültekintéssel a ker. kath. egyházi irodalomban, különösen en-nek oly szövevényes s akkora ízlésűt erői igénylő részében, a legendariumok tömkeleg-szerű ágazatában. Egyik bizonyítványa e jelen-ség annak, hogy a mit Toldy műfoglalkodása tárgyává tesz, annak legtitkosb rejtélyeibe is bele tudja magát tanulni, s a tárgy alaposságá-nak diadalmasan megfelelni. Mi e nembn a tu-dós kiadónak több dolgozatát bírjuk, s minde-gyikben oly terjedt ismeretűnek s egyszersmind mélynek tűnik fel, hogy a jelességeért őt méltán megillető dicsőszóru, az egyházi iro-dalom ezen ágában első rangu hittudósnak s egy-háztörténelmi írónak tekintélye is képes volna sokszorozni. Az irodalmi előhaladás s közmü-veltség fontos ügye örvendhet, midőn a komoly tudományok egyik, nálunk még alig művelt, ágában a vezérszerepet oly hivatásu férfiak kezében látja, minő a köztiszteltű Toldy.

A nagy figyelmet s folytonos reflexiót igény-lő azon magyarázatok, melyek a fáradságos munkának egyes részeit mindenütt nyomban követik, Toldy összes codex-irodalmunk pá-ratlan commentátorává avatják. Túlzárnyalja ő Révait, a nagy mestert, s ennek hű tanítvá-

nyát a meleg keblű Horvát Istvánt, s mindket-lőnek szenvedélyes utánzóját, a méhszorgalmu Döbrentéit is.

A munka correctsége félreismerhetlen tanu-sága azon kitartást követelő óberségnek, mely-lyel illetlen eljárás szokott szövetkezni. Mi, sza-kadatlán vigyázatunk daczára is, csak egyet-len nyomdahiának kijelölési mulasztását ész-éltethetők e helyen: „a cruce pendenlis“ (penden-tis, h. 20. l.)

A függelékül adott Szótár oly járuléka az egésznek, melybe van összegyűjtve az egész tisztés régiséget felvilágosítólag átjáró nyelv-ananyag, melynek rendszeres egészbe öntése te-memes időt vehetett igénybe.

Az ennyi munkával szerkesztett s ily fényes nyomdai készülettel kiállított mű valóságos je-lenség nemzeti irodalomunkban, s egyiránt méltó mind a Fejedelem felséges személyéhez, mind a tudós kiadó reputatiojához, mind vé-gül azon tudományos testület méltóságához, melynek hódolati emléke.

Toldy sok maradóan becsű kincsével gaz-dagította már hazai irodalomunkat; jelen szer-kesztménye újabb hervadtalan levél írói érde-meinek dicsőszórujában. De a nemzet még ma-gasb reményeket köt azon termékeny élethez, mely szellemi ügyeinkre valódi áldás. Öszinte végohajtásunk, hogy messzire terjedjen a te-vékeny hazafi életpályája, mely hogy gyümöl-csözöleg hat szellemi nemesbűlésünkre, kozhit-él az iránt a nemzet keblében.

Vass József.

lyammal bírta; mi is, ha a nagy költség nem volna, igen czélszerű lenne, két évre igen sok tárgy esvén.

Még csak annyit, hogy f. hó 23-án ifjúsági bál tartatik, mely évenként egy időtábján és mely úgy nevezett „ösmerekedési bál” néven ösmerekes, miután az első évesek; a második évesekkel itt ösmerekednek meg; ez egyébiránt az év elején is mindig meg van, t. i. az ösmerekedés, egy zenés vig vacsora alatt, hol barátságiasan per te lesznek mind; azután pedig, a tanároknak éji zenét csinálnak, mit ezek szíves szavakkal köszönnék meg.

A bál, természetesen, önkéntes aláírás után tartatik; a választmány jelenben két magyar s egy német ifju. A zene többnyire Farkas Józsi zenekara által van képviselve.

De már bevégezem soraim, megemlítvén, hogy havunk még nincs, s időnk szép.

Isten velünk a viszontlátásig. i.

N. Enyed, nov. 16.—Városunkban közelebbi éjeken, nov. 13. és 14. este, rémes tűzvész volt, úgy látszik gyújtogató kezek miatt. Nov. 15-re virradó éjen 2 órakor, egy tisztes agnó P. . . . lakát, férje Alvinczen lakik, rablók rohanták meg, a katonai-öltözetű, és bekötött arcú, marcsona-alakok, mint mondják, a előbb az agnót, s növelljött T. . . K. kisasszonyt egyszerre rohanták meg, s kötötték le, tömték be szájukat. Az alakok ismeretese voltak, úgy látszik, a ház minden zugával, és a családdal; a kisasszonyt néven szólították, biztatván, hogy őt nem fogják bántani; csak ugyan folis ereszték, ki kétségbe-esetten ugrott ki az ablakon, segélyért, de akkor már késő volt. Az agnó élete, s a szekérre rakott kincs és drágaságok lönek a rablók zsákmányai, kik szekerekkel, mint hirlik, K.-Fejérvár felé vágattak. Szomorú jelenségei a mind terjedő demoralisátionak.

ve, a melyet krónikába megírt Cserei, utána regényt teremtett belőle Jókai, (ha jól emléksünk) balladát írt Szász Károly és most drámat alkotott Szigligeti. E tárgy tehát Cserei uram korraján kívül, három költői formában van a közönség elé juttatva. Apafi, Teleki Mihály, Bánfi Denezs, Beldi Pál, Nalácz, Csáki stb. nevei és tettei csengenek mindenfelé a magyar muzsák ajkain. . . Mit ér a regény, s mit ér a ballada? Ehez itt semmi közünk. De a mi drámat illeti, egy pár szerény megjegyzésünk van. A mennyiben első benyomás után ítéltünk, mi „Beldi Pál”-t azon drámák közé számítottuk, a melyeknek hatását, a költői érdemén kívül, már magában a háládos tárgy is nem kevésbé biztosítja, s hiányai mellett is, sokáig talán örökre fentartják magukat a magyar színpadon, míg meglehet, hogy becsesebb, még correktebb művek, a melyek felülemelkedhetnek azon színvonalon, a melyet „Beldi Pál” drámairodalmunkban kijelölt, soha se fognak a két testvérházában hasonló népszerűsége vergődni. Nem azt mondjuk ez által, hogy e tárgyat nem kényes dolog feldolgozni; mert mi erdélyiek, részünkről, bizonyos szempontoknál fogva, a legnagyobb talentum mellett is alig mernénk ahoz nyulni. Közönségünk, mely a színházat minden zugaiban megtöltö, mely részvételt nézte végig a szerencsétlen hős lassankénti, végzetes bukását, néma és szomorú csend volt az egész színházban és nem egy szemben csillogott könny, nem egy kebel feszült gyászos visszaemlékezésektől. Bizonyára a tanúság is, a melyet a szerző e darabban nyújt, éppen nem vigasztaló. Se több, se kevesebb az, mint: túrj és alázd meg magadat, ha fordul a szerencse! mert a kinek egyszer nyakára lép vassarkával az ellenséges fátum, hiába való minden vezsgelődés, a legnemesebb jogérzet mellett is csak vesztésre küzd, nincs számára könyörülő igazság! Így szegény Beldit is mindig csak bukni látjuk, elamnyira, hogy részvétünk végre egészen kifárad, s a hős egyenletlen küzdelmél majdnem prózának, ugyszólván inkább torturának, mint drámai küzdelemnek kell utólagra nevezünk. Ha a szerző kellőleg egyensúlyozta volna e szerencsétlen hős küzdelmét, ha nem mindig a legesigetszőbb viszonyok közé állította, ha erejét kifejezni, azt bár egy pár momentumban imponálni hagyta volna, bizonyára Beldi sokkal drámaibb jellemmé ke-rekedik vala ki. Végiggondolva az egész darabon, s azt vizsgálva, hogy a főszemély minő elemek közt, minő természettel vonul azon át, az utolsó felvonásban nem láthatunk egyebet, mint inkább csak a mese folytatását, a melynek árjában Beldi, mint jellem, már elmerül, s csak mint egy a sodró ár erejének, majd szeszélyének alárendelt eszköz üszik tovább a catastropha örvénye felé, a melybe már félig mint hulla süllyed, a melynek életműszerei már előbb megszűntek működni, mivel a szerző nem nyújtott látlátkot, erőt, arra, hogy fentartsa magát. Egy képzeljük e dráma hőst, mint azon vízbefutót, a ki csak gyöngye fűszálakhoz kapaszkodik, azokhoz is csak habozva, fél-elszántsággal. Kétségkívül sajnáljuk őt, de ha egy éppen feleje nyuló, izmos faágba látnók csipeszkedni, a mely után csak kezét kell hogy kinyújtsa, s akkor süllyedni el, a midőn már valószínűnek látszott, hogy saját erején partra fog menekülni, részvétünk annál magasabbral emelkedne fokozva, épp úgy, ha talán egy nem elég erősnek vélt fogantatást vakmerően elbocsátja, hogy egy erősebbnek látszólag ragadjon meg, s akkor látná, hogy az csak szél, törékeny ág. — E hiányt a fölfelem kikerekítésében tán azon lelkiismeretességnek tulajdoníthatjuk, a melylyel Szigligeti ur a historiai hűséghez ragaszkodott. Cserei sok előszeretettel rajzolja Beldi Pál élete történetét, s e különben határozott fő-ut fölépését szemben Apafival mindvégig úgy szólni szövege adja elő, s lesz belőle utólagja is egy habozó, határozatlan egyéniség a krónika-olvasó előtt. Talán ez az oka, hogy Szigligeti ur Beldi Pálja is határozatlan jellem. A közelebbi években a királyhágón-tuli magyar írók egészen neki estek Erdély historijájának, irnak abból regényeket és beszéleteket, a melyekben bérczes hazánk múltját és annak szereplőit néha oly avatlanul és minden hűség nélkül festik, hogy lelünk fáj, s igazán szólva: boszankodunk is. Szigligeti ur, úgy látszik, jobb akart lenni, s Beldit eleitől végig (mint Cserei) habozónak festé. Nem akarta legkevésbé is megsérteni a historiai hűséget. Köszönet érte! de ez a drámaírónak nem mindig érdeme. Nem nehezítettünk volna, ha a fentírtnak szellemében egy kis szabadságot vesz magának, Beldit, szemben a nemcsak eláradt, de egyszerűsággal zsarnoknak is feltüntetett Apafival, mint határozottabb forradalmárt léptetni fel, a kit a szerencse néhány pillanatra legalább markába vesz. — Sok nézetünk lenne még e darabról elmondandó. De legyen most elég kimondanunk, hogy Beldi Pál egyike Szigligeti legtöbb gondolat dolgozott, hatásos darabjainak. Egyes momentumok rémeknek mondhatók. Nyelvete széu és tiszta; költői erőteljes eszmékben nem gazdag ugyan, de nemesen egyszerű. Szigligeti Muzája úgy látszik ellenszenvvel viseltetik azon modor iránt, a mely Shakespeare geniussával kaczerkodik. De legyen most elég! Az előadás elég jól ment. Erről más alkalommal bővebben.

Nov. 22-dikén, Dalos Pista, énekes szin-

mű, szintén kifogyhatatlan Szigligeti műve, a mely a nagyszámú vasárnapi közönséget igen jól mulattatá. Hirtling Mari k. a. (Rózi) csinosan és tisztán énekelte, jól játszott és jól is nézett ki. Szathmári Szeferin szerepében sok eleveséget és ügyességet fejtett ki. E fiatal, tehetséges színésznek, ha elbizakodás nem fogja elvonni a komolyabb tanulmánytól, szép jövőt merünk ígérni. A czimszerepet Láng B. adta. A zenekar ez alkalommal kissé gyöngén viselte magát.

Nyilatkozat.

E lapok egyik nem régi számában a Szamosújvárt építőend ref. templom javára kértem a magyarság filléreit, s minthogy reményem van népes rokonszenvre, kérem az illető t. cz. gyűjtő urakat: méltóztatassanak a gyűjtendő összegeket e lapok t. szerkesztőségéhez küldeni, honnan én annak idejében átvéve, a nyilvánosság előtt teendő számlát mellett az illető egyháznak kézbesitem.

Csűrös József.

KÜLFÖLD.

— A francia császárság minden erőködése, hogy a közvéleményben magának tulnyomóságot szerezzen otthon s külföldön, nem akar célhoz vezetni. Így éppen mostan sikerült neki, a legterjedtebb hírlapi közlönyt Franciaországban „La Presse”-t maga részére megnyerni; de bizonyára nem minden csorbítása nélkül saját tekintélyének. A berlini „N. Ztg.”-nak ugyanis írják Párisból: „A Presse”-ben történendő szerkesztőségi változás nem csupa személy-csere, hanem olyan, mely által a „Presse” ezentul a demócrata-pártra nézve elvesz. Nyilvános titok, hogy Napoleon herceg mostanság a lap felett némi protectoratust gyakorolt. Tudomás szerint a herceg törekvése annak megmutatására czélzott, hogy ő azon új fényes állás mellett is, melyet számára a császárság mellett kijelölt, még is hite maradt azon demócratai meggyőződésnek, melyeket az egykori törvényhozó-gyűlésben képviselt. E szempontból kelle a „Girardin” visszalépte óta alkotott új szerkesztőségnek a „Presse” lapot vezetni. Azóta már egy év folyt le és a közönségnek volt alkama az új irányt megítélni. Az ítélet oda megy ki, hogy a nevezett lap eredeti irányától mindinkább eltávolozott. És most teljesen átmege a császári táborba. Az eddigi szerkesztők elé ugyanis egy új program adatott, kifolyása a fennemlített pártfogásnak. E program a „Presse”-nek feladatául jövőre azt tűzi ki, megmutatni, hogy a császárság, a királysághoz és a köztársasághoz mérve, valóságos haladás. Ezenkívül azt kell megmutatni a nevezett lapnak, hogy a reactio a királyi párttörödekben, valamint a fektelen demócratiában keresendő; ellenben a császárság már természeténél fogva, a nagy francia forradalom szabad elveinek egyedüli képviselője. Az új programban néhány dolgozó társ meg nem nyugodhatván, a „Presse”-t elhagyja.

— De nem csak a legjobb tehetségeket látja a kormány az ő új lapjától elválni s ellenei közé átmenni, hanem még a lap részvényeseinek sincs, semmi bizalmuk annak jövőjébe, s részvényeiken igyekeznek túladni.

— Még gonoszabb csapást kap a császárság e pillanatban a külsajtótól, Charles ezredestől, a ki Brüsseltől történi diplomatiai kiutetése után csendesen üzi tanulmányait Hagában, s éppen most egy fontos könyvet ad ki ily czímmel: „Az 1815-ki hadjárat, a mely minden gondolkodó lelket vizgatólő eszmémetől el, miszerint megtörhetetlen igazságossággal uralkodik a történelemben; az előokultság, a balítélet, a fanatismus, ha tart is egy-két nemzedékig, de végre megvirrad.”

— A „császárság béke,” de azért, hogy béke, a francia császár nem siet a sereg-létszám csökkentésével, mint ebben neki Oroszország és Ausztria jó példát adnak. A francia tisztek közt már is aggodalom volt a miatt, hogy a békének egy szép reggelén őket félzsodra fogva hazabocsátják. Azonban semmi sincs az egész hírből; a hadsereg létszáma mindössze is csak úgy fog lejobb szállíttatni, mint a

mult évben, t. i. szabadságra-bocsátások által. A tisztek közül csupán azok, a kik szabadságidejüket a szabályos időn túl meghosszabbíttatják, fogatnak ezen idő alatt félzsodra.

— Erősen állítják, hogy Napoleon hg. utóbbi Compiegneben léte alkalmával a császárral teljesen kibékült, s most a két unokatestvér közt minden pontban egyetértés uralkodik, azaz már Napoleon hg. is hiszi és vallja, hogy a császárság — a democratia.

— A belgák királyának, valamint a belga nemzetnek magaviselete bámulatra ragadta a francia államférfiakat. A király rendíthetetlen higgadsága a mozgalommal szemközt; ama szilárd, biztos felismerése egy alkotmányos király elé szabott igazi határnak; ama bölcs mértéktartás a ráruházott hatalomban minden alkalommal, minden túlhágási kísérletek között; — másfelől a nemzet kimért eljárása s harczközi mérséklete, a párisi szóviták körül irigységet kelti föl sok olyannak is, ki ellenkezőleg nyilatkozik. Azonban a legitimista lapok és az egész papi sajtó folyvást a leg-erősebb kifejezésekben fejezi ki a legujabb belgiumi fordulatot való szörnyűködését. Egyébiránt az előbbieket befolyása oly csekély, hitelök annyira alászállott, hogy már magok magoknak se árthatnak.

Hogy a bonapartismus, Franciaországban nem igen akar mélyebb gyökert verni, mutatja azon legujabb jelenség is, miszerint az a mérsékelt köztársasági töredék, melynek Cavaignac volt a képviselője, a helyett, hogy a magasztalt „szabadelvű császárság” lobogója alá sietne, inkább fordult az alkotmányos monarchiahoz, a melynek zászlóvivőjeül J. J. J. herceget mondják. Az antibonapartista töredékek közt ugyan még ez idő szerint nagy a szakadás, de még se akar egyik is a császárság épületéhez járulni.

— Egy berlini lapnak konstántinápolyi levelezője az indiai eseményekhez következő elmélkedést csatolja:

„Az indiai lázadás eszközlőte, hogy rövid időn 80,000 főnyi brit csapat leszállt az ind területen. E tény nem kevesebbet jelent, mint a brit birodalom katonai súlypontjának az európai föld-részből a dél-ázsiai birodalom áthelyezését. Ezen áthelyezés mintegy hat hónap alatt ment véghez; következik már ezen áthelyezésnek lehető legnagyobb kizsákmánylása, s az ázsiai viszonyok, valamint az egész korszak, melyben a párisi béke óta élünk, nem igen mutatkoznak oly színben, hogy Angliának meg kellene bánni, hogy körülbelül nyolczvanezer brit puskahordót gyűjtött össze a Ganges és Indus között. Angolország a China elleni háborúhoz ismét roppantabb mérvben fog hozzáfogni s az által nem csak Oroszországgal szemben fogja a maga felsőbbbbségét a leg-szélsőbb ázsiai keleten még hosszú időig fentartatni, hanem az északamerikai Egyesült-Államokkal szemben is. Minél inkább akarja az angol hatalom a sipahikát ártalmatlanná tenni, annál hajlandóbb leendő oly harc megkezdéséhez, a melyben őket használhatja s egyszersmind elpusztíthatja, legalább megfűszerezheti. Mint emlékeztünk, a China ellen indítandó háború mintegy 10,000 európai s 5000 bengszülött indus sereg kiállítására volt számíttatva. E számot most már derekasán lehet szaporítani!!

— Az angol csapatok érületét eléggé tanusítja a következő történet. Midőn a hegyi skótok Cawnpurba érkeztek, azon hullák közt, melyek a borzasztó mészárlás után a kutba dobattak, rátaláltak Wheeler tábornok leányának véres hullájára is. Hájából fűrtöket vágván le, egy részét megküldték Angolországba a családnak. A többi elosztották egymás közt a katonák, mindenki esküt tévén, hogy az ártatlan áldozat minden egyes hajszáláért egy-egy indiai lázadónak életével kell lakolnia. És ez esküt a katonák — ugymond a „Bombay Times” — lelkiismeretesen fogják teljesíteni, ha a főkományszó gátolnia akarná is.

— Oroszországban a hadsereg létszámát alábbszállítták; ezenkívül még a

polgári hivatalok személyzetének apasztását is tervezik.

UJ POSTA.

Hir szerint Compiègneben a dunai fejedelemségek ügyében egy orosz-francia-terv jött létre. Ezen javaslat inkább unionista, mint a Clarendon terve, azonban nem erősen tér el attól. Azt hiszik, hogy az értekezlet azt elfogadja, s Ausztria és Törökország már is hajlandók volnának ahhoz megegyezéseket adni. Az érintett új terv csak a külföldi fejedelmet ejti el, míg a politikai uniót egy hazai uralkodó alatt gyámolítja. Sőt már ki is volna szemelve egy ilyen uralkodó Kantakuzenó János személyében, kiaz oláhországi divánnak tagja s fia Kantakuzenó

Kosztának, Oláhország egykori kormányzójának.

A stambuli francia követ kiduzzogta már magát, s alkalmasint Párisból kapott utasítás következtében Reshid pasa nagyvezért szerencséseltetni fogja új állomásán, s tán már fogja is.

A Piemontban nov. 15-én végbement követkamarai választásoknál csaknem minden választó-kerületben szabadulv jelöltek választottak.

A három császárnak Stuttgart s Weimarban történt egybejövetelekkor az hír terjedt volt el, hogy egy közlök meghatározott seregleszállítás lenne az egyik eredménye ezen egybejöveteleknek. E hír több ellenmondás dacára is mind csak fentartá magát, a minek oka természetesen az volt, hogy általános ohajtás tárgya

vala ily intézkedés. Az Orosz- és Franciaországban nemsokára megrendelt seregleszállítások újból erősítik azon hirt, mely végre Ausztriára nézve is valószínűsnek akarindulni. Legalább az „Oest. Ztg.“ arról tudósít, „hogy a hadsereg leszállítását illető legfelsőbb rendelkezény leérkezett. S e leszállítás oly mérvben történt volna, hogy a hadsereget illető kiadások jövőben csak 95 millió forint összeggel fognak a költségvetésben megjelenni.“

E rendszabály az általános pénzügyi válsággal szemben bizonyosan jó hatással leend, mindenesetre a pénzügyi helyzet jobbítására kedvező befolyást fog gyakorolni. A köz-pénzügyi s kereskedelmi válság fölötti tudósítások még folyvást igen szomorítók. A száma nélküli bukások kö-

vetkezéiben Amerikában szintugy mint Angol- és Franciaországban a gyárnokok pénzsűke miatt nagy számú munkásokat kényszerülve elbocsátani, a jövő iránti ki-látások nem kevéssé aggasztók.

A „P. N.“ bécsi levelezője szerint: a bosnyák határ hosszában, a Száva jobb partján, az orosz izgatók még soha nagyobb tevékenységet nem fejtettek ki, mint éppen most; sőt hírlik, hogy ausztriai területen is sok keleti imádságos könyvre akadtak, melyek borítékálpján Sándor csár arczépe látható.

Bécsi börze. november 17-dikén. Erd. urbéri papír 78. Magyar urbéri papír 78³/₄. Nemzeti kölesön 81³/₄. Arany darabja 4 fr. 57¹/₂ kr. Ezüst 8³/₄.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: BERDE ÁRON.

HIVATALOS HIRDETÉSEK.

Urbérkárptóllási löke-utalványozás.

A szászváros-megyei cs. k. törv. szék f. é. oct. 19-ről 1876 sz. a. tudatja, hogy 1) Kozma Károlynak talácsi és bugyesti birtoka után 2709 eft. 29³/₄ kr. 2) Makai Rózsiának öz. Csi ki Zsigmondné nyírmezei és bakonyai birtokaitán 1059 eft. 3) Jánosí ózsiának öz. Isó Zsigmondnének f. lunkányi birtoka után 5439 eft. 35 kr. 4) Viski Krisztina öz. Mezei Jánosnének algyógyi birtoka után 161 eft. 35 kr. 5) Bágya Károlynak klopotivai, russori, fejevizi, vajdi, hobiczényi, f. urikányi, f. borhátényi és gonczágai birtoka után 3749 eft. 13 kr. 6) Baló Mihály-nak kiti birtoka után 488 eft. 10³/₄ kr. kárp. töke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók 1858 január 3-kaig. Tárgyalása 1) márt. 27-kén d. e. 9 kor. 2) 3) márt. 29-én d. e. 9 kor. 4) márt. 27-én d. e. 10 kor. 5) márt. 30-kán d. e. 9 kor. 6) márt. 31-én d. e. 9 kor.

A m.-vásárhely-megyei cs. k. törv. szék f. é. oct. 9-ről 1854 sz. a. tudatja, hogy Kendes Zsigmondnak zágori birtoka után 105 eft. 13³/₄ kr. kárp. töke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók 1858 január 9-kaig. Tárgyalása márt. 9 kén d. e. 9 kor.

A sz.-udvarhely-megyei cs. k. törv. szék f. é. oct. 29-ről 1799 sz. a. tudatja, hogy a sz. kereszti unitarium gymnasiumnak és musnai oskolának musnai birtoka után 3270 eft. 28¹/₄ kr. kárp. töke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók 1858 január 8-kaig. Tárgyalása márt. 8-kán d. e. 9 kor.

A m.-vásárhely-megyei cs. k. törv. szék f. é. oct. 16-ről 1856 sz. a. tudatja, hogy 1) Csi ki Gergelynek oláh-solymosi birtoka után 880

eft. 36³/₄ kr. 2) Magyarosi Józsefnek hétúri birtoka után 393 eft. 20 kr. 3) N. Rózsiának, Vizi N. nének oláh-sályi és oláh-kocsárdi birtoka után 1759 eft. 1³/₄ kr. 4) ifj. gr. Bethlen Sándornak a kápolnai birtoka után 6352 eft. 16³/₄ kr. 5) N. Károlynak, Miklós N. nének mikeszasi birtoka után 202 eft. 5³/₄ kr. kárp. töke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók 1858 január 11-éig. Tárgyalása márt. 11-kén d. e. 9 kor.

A kolozsvár-megyei cs. k. törv. szék f. é. oct. 22-ről 1851 sz. a. tudatja, hogy 1) b. emény Juditnak és Kátának oláh-rákosi birtoka után 2419 eft. 5 kr. a szász-aknai és barévi után 9625 eft. 28³/₄ 2) Thordai Samuelnek tamásfalvi birtoka után 1243 eft. 19³/₄ kr. kárp. töke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók 1858 január 10-éig. Tárgyalása márt. 12-kén d. e. 9 kor.

A m.-vásárhely-megyei cs. k. törv. szék f. é. oct. 16-ről 1850 sz. a. tudatja, hogy 1) N. Johanna, Macskási N. nének zágori birtoka után 725 eft. — 2) Madaras Mária özvegy László Zsigmondnak székúti és csüdötelki birtoka után 6248 eft. 33 kr. 3) Bágya Károlynak sóvényfalvi birtoka után 239 eft. 36³/₄ kr. 4) F. le p. Józsefnek oláh-solymosi és kis-szöllősi birtoka után 173 eft. 12³/₄ kr. 5) Szél Mózesnek zágori, fületelki, egrestői és szásznadosi birtoka után 2403 eft. 19 kr. kárp. töke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók 1858 január 11-éig. Tárgyalása márt. 11 dikén d. e. 9 kor.

(300) (1-3)
11,475. számhoz
Hirdetvény.
160,000 — 240,000 mázsa sónak a tordai

sóaknától a maros-portusi sóraktárig szállítása biztosítása végett, a felsőbb helybégnyás fentartása mellett f. 1857. évi november 30-kán a cs. k. sóhivatalnál Tordán szóbeli árlejtés fog tartatni. Az árcsökkentés végett kiküldendő szállítási bér egy mázsa kő vagy lulladék-porsótól a tordai sóaknától a maros-portusi sóraktárig 40 az az, negyven pengő krajczár lesz.

A fentebbi számokban kifejezett 60,000-tól 240,000 mázsig terjedhető sémennyiséget 1857-diki december havától kezdve 1858-diki június végéig Maros-portusra kell tenni, még pedig oly formán, hogy a kialakult mennyiségnek kétharmadát 1858-diki mártius végéig, egy harmadát pedig június végéig kell helyes szállítani.

A vállalkozók erejéhez képesti kisebb mennyiségekre is elfogadhatnak az ajánlatok.

Minden árverő köteles az árlejtés előtt azon összeg 5%-től át bányapénzül letenni, mely az átvállalandó mennyiség és a minden mázsaért követelt fuvarbér után jár s az elnyerő ezen 5%-től további 5%-val egészítendő ki biztosíték gyanánt.

A bányapénz úgy, mint a biztosíték készpénzben, vagy nyilvános hitelpapírokban is lehet (az utóbbiakat a bécsi börze folyama szerint számítva.) vagy megvizsgált és a pénzügyességtől elfogadhatóknak talált záloglevelekben, még pedig akár mindjárt az árlejtés alkalmával, akár pedig valamelyik cs. k. pénztárnál, mely utóbbi esetben az illető cs. k. pénztártól kiadott letéti nyugtárvány az árlejtő biztalmánynak átadandó.

Azon árlejtőknél, kik a vállalatához nem jutnak, a bányapénz mindjárt az árlejtési tárgyalás bekezdése után vissza fog adatni.

A vállalkozónak a kőson 1 procentnyi, a porsón pedig 1/2 procentnyi szállítási fogyás és

a terhes szekerek vámmontessége jövő-menő utjokra engedtetik, magától értve: ha a szekerek üresen jönnek vissza k lőnben a vám fizetendő.

vállalkozó akár magános, akár valamely község, tartozik mindjárt az árlejtés bekezdése után, az árlejtési jegyzőkönyv és a szerződés belyegzésére kellő belyegdjákat készpénzben letenni.

Ezen árlejtésre írásbeli ajánlatok is elfogadhatnak. Minden ily ajánlat 15 kros belyeggel ellátandó és melléje a bányapénz, vagy egy cs. k. pénztár letéti nyugtárványa csatolandó, ezenkívül egy bizonyítvány az elért önállóság és jó rendben álló vagyoni állapotról.

Az ily ajánlat a tordai sóhivatalhoz be- küldendő ily felirattal: „Ajánlat sószállításra a tordai sóaknától a marosportusi sóraktárig“ (Anboth zur Salzverfrachtung von der Saline Thorda bis zur Lagerstätte Marosporto) és az árlejtés kezdete előtt be nyújtandó.

Minden írásbeli ajánlatokat csak a szóbeli árlejtés után nyit fel a bizottmány.

Ha egy írásbeli ajánlat ár-kinálata egyenlő valamelyik szóbeli ajánlattal, ugy az elsőség a szóbeli ajánlaté.

A szállítási feltételek szigorú megtartásáért a vállalkozók biztosítékuk és ingó s ingatlan vagyonyuk egész összegével kezkeskednek. A fel-sőbbseg fentartja magának a tárgy egyes részle- teire vagy az egészre tett ajánlatokat helybehagyni és az egész tárgyra, vagy annak nagyobb része-re vállalkozó kötelezi magát, csekélyebb — a kedvezőbb ajánlatokból fennmaradó mennyiségnek is ugyanazon feltételek alatt átvételére.

A cs. k. pénzügyi járási igazgatóságtól.

Kolozsvárt, 1857 ki nov. 17-kén.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(58) Dr. Hartung-féle cs. kir. szabadalmazott

CHINAHÉJ-OLAJ.

A hajnövet megtartására és szépitésére;

egy üveg használati utmutatással együtt 50 pkr.

NÖVÉNY-HAJKENŐCS,

a hajnöves fölélesztésére és erősítésére; egy köcsög használati utmutatással együtt 50 pkr.

A dr. Hartung-féle hajnövesztő-szerek, bebizonnyult kitűnő jó tulajdonságaik s jutányos áraik által igen kedvezőleg különböznek az oly sok részről dicsért macassar-, lapugyókér- s minden más egyéb hajolaj és hajkenőcsöktől s e szerint azok méltán, mint e nemben a legjobb és legjutányosbak lelküsmere- ten ajánlathatnak. Eziránti kimerítőbb leírások ingyen szolgáltatnak, és magok a szerek valódi és nem hamisított állapotban kaphatók Kozsvárt egyedül a Wolff J. gyógy- szertárában; valamint

Szebenben: Zóhrer Ferencz-nél, Brassóban; Stenner, Hoffmann és Kopasapok-nél, M. Váshelyt: Fogarasi Demeternél, Tordán: Vélies Györgynél és Wolff G. gyógyszerárban. Segesvárt: Misselbacher J. B-nél található.

(293) (2-6)

STEIN JÁNOS kolozsvári könyvkereskedőnél megjelent, s általa minden hazai könyvárusnál kapható:

CSEMEGÉK

KISEBB GYERMEKEK SZÁMARA;

melyekkel

családok- és kisedővőknek kedveskedik

GÁSPÁR JÁNOS,

jelenleg a nagy-enyedi ev. ref. papnöveldeben nevelés-oktatást tanára és képezdeigazgató.

Második átdolgozott, 25 beszély-, 309 versesemegé- és két gyönyörű színezett képpel bővített kiadás. 13¹/₂ kis 8-rét iv, legszebb borítéku kötésben 1 frt. 20 kr. p. p.

A hazaszerte elterjedt „Magyar Olvasókönyv“-éről dicsőreletesen ismert t szerző jelen munkájában — melynek első kiadását, tökéletlenebb alakjában is, ugy szólvá kéz alatt kapták el, — egy övek óta nagy gondnal nevelt, melegen ápoli s derék szaktársak (Fekete M., Gyulai P., Kriza J., Indali P., Szabó S. stb.) közremunkálásával lehető tökélyre vitt kedvenczét bocsátja világ elé, egyszersmind megelőzőjeül, előcsarnokául jeles Olvasókönyvnek. — A t. szer-

zőt hosszas nevelői pályáján a szülők és kisedővők általános panasza és saját kisedei körében is győtt tapasztalata rég meggyőző affélől: mennyire nehéz a legelső gyermekkorok elbeszélendő történetekét, még a külföld gazdag irodalmában is, megvalasztani; mennyire nehéz különben a czélszerű előadási modort eltalálni, mintán tudva van, mily emelyítőleg hatnak a kisedek aranyalmokban ringó kedélyére az e kornak szánt könyvek nagyobb részének mesterkélt csinált beszélyei, az örökös bőjti lecskézések, nem különben az olvadozó, édelgő vagy folytonosan okoskodó verselések és rimbe szedett moralizálások. — Szerző lélektani igazságnak tartja, hogy csak az ragadja meg a gyermek szellemét, mi saját kedélyes világából van merítve, részletekig, érzékelhetőleg és derűlen előadva; mi magában is érdekel a hír és egyszersmind a felnőtteknek is kedves olvasmány. Mert nagy tévedés volna azt hinni, hogy a mi a felnőttekre nézve unalmas, édelhellen, az a kisedek költőies kedélyének éppen jó! A gyermeknek mindenben csak a legjobb a jó.

Ezen elvek világánál tanulmányozá a t. szerző a hazai és külföldi gyermekiroalom termékeit s a magyar nép ajkán forgó gyermekmeséket és dalokat. És ezek gyöngyeiből s ezeknek szellemében dolgozva, nyújt jelen gy. jteményében a magyar anyák-, testvérek- és kisedővőknek 91 beszély-csemegét, megannyi kedélyes gyermek történetekét s 309 versesemegét (közto 25 dajkarim és tréla; 16 ölben és térdén tartott kisedek játékrime; 16 állat és bölcse dal; 31 állat és egyéb természetű tárgy; 26 hangutánzás; 26 vegyes gyermekdal; 37 játék és játékrim, 18 évszaki dal és festés; 31 mese és rege; 36 beszéd- és emlékgyakorlat; 22 vallásos hang és inn; 35 talány és találos kérdés).

A gyermekszoba, a családi tűzhely és kisedővők a maga nemében egyetlen kincsforrást találnak itt, melyből ártatlan kisedeiknek a csesemökoron kezdve, egész hét éves korukig, a leg-egészségesebb kedélyes és magyar tájáléket meríthetik, s e mellett valamennyit oly modorban, a mint éppen elbeszélteni kell. Az elbeszélést áhítattal hallgató apróság azután is, ha olvasni kezd, további gyakorlatul ezen csemegéket, mint régi kedves ismerőseiket, élvezet- tel használhatja.

(38)

NÖVÉNY-FOGPOR

G. J. POPP-tól.

Fogorvos s az Anatherin-szájviz sat. kiv. tulajdonosa.

E növény-fogpor aként tisztítja a fogakat, hogy naponkinti használatál által nemcsak a szokott, annyira kellemetlen borkó távolítatik el, de a fogak zomancza fejébb és gyöngédebb lesz; erősíti a foghúst, s ezáltal a már megromlott fogak épségét viszszaadja, és kellemes illatával a szájj legrosszabb szagát is eltávolítja.

Egy skatulya ára 36 kr. p. p. Található Kolozsvárt Wolff J. gyógyszerárban és Tordán Wolff Gábornál

(299) (2-3)
Minden könyvkereskedésben kapható:
Praktische Ungarische Sprach-
lehre von
SAMUEL KOVÁCS,
ára 1 frt. pp.

(298) (2-6)
Szentgyház utcában, a 475-ik sz. ház
eladó. Értekezhetni Cziriák Samunál
hidutca 306 sz. alatt.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda nyomdájában.